

A muzslyaiak táplálkozása a múltban és a közelmúltban	343
A heti étrend télen	345
A heti étrend nyáron	347
Utószó	349
Forrásjegyzék	352
Summary	353
Zusammenfassung	355
Резиме	357

Hangzó melléklet

1. „*Sej, haj, minnek menjek el én a templomba...*” (Előadja Szilasi Mihály [1918–2000] asztali citerán. Gyűjtötte dr. Kiss Lajos 1968-ban)
2. „*Csinom Palkó...*” (Előadja Szilasi Mihály asztali citerán. Gyűjtötte dr. Kiss Lajos 1968-ban)
3. *Juhásznóták* (Előadja Lele József asztali citerán)
4. *Vajdasági ivónóták* (Előadja a Muzslai Petőfi Sándor Magyar Művelődési Egyesület citerazenekara és vegyes kórusa. Művészeti vezető Rontó Márta)
5. *Sári szentem* (Előadja a művelődési egyesület tamburazenekara és vegyes kórusa. Megjelent a *Muzslyai lakodalmi dalok* című lemezen 1987-ben)
6. *Menyasszonytánc* (Előadja a művelődési egyesület tamburazenekara. Megjelent a *Muzslyai lakodalmi dalok* című lemezen 1987-ben)
7. *Szeretnélek megölelni* (Előadja a művelődési egyesület tamburazenekara és Balázs János [1944–2011] műkedvelő rádióénekes. Megjelent a *Muzslyai lakodalmi dalok* című lemezen 1987-ben)
8. Boldizsár Károly (1951–2010): *Miért mentél el, kedvesem?* (Előadja a Szivárvány együttes. Megjelent a *Nélküled az élet gyötrelmem* című lemezükön 1986-ban)
9. *Új a csizmám. Táborosi György (1882–1957) muzslyai csizmadia emlékére* (Előadja a Szivárvány együttes)
10. *Muzslyai kárlátó* (Előadja a Szivárvány együttes. Megjelent a *Csinom Palkó* című kazettájukon 1987-ben)
11. Madarász Gyula: *Barátfalván* (Előadja Kovács Norbert és az MK Muzslya. Megjelent a *Hétvégén a mulatóban* című albumon 2012-ben)
12. Gyémánt Tibor (1958–2008): *Bányászfiú dala* (Előadja a Zsíroskenyér együttes, ének Gyémánt Tibor)
13. *Békét a világnak* (Előadja a Szivárvány együttes és a muzslyai vegyes kórus. Megjelent a *Csinom Palkó* című kazettájukon 1987-ben)

A felvétel újravágása a muzslyai Szivárvány stúdióban készült 2015-ben

Hangmérnök Losonc Tibor

Produkcó Táborosi György

Helytörténetet írni egyszerre könnyű és nehéz feladat. Könnyű, mert a téma „helyben” van, az író benne él, vele lélegzik. De épp ezért nehéz is: a „sine ira et studio” elv szellemében az írónak elfogulatlanak és pártatlannak kell lennie, képesnek arra, hogy a kívülálló szemével is nézze a települést, külön megfigyelve azt, amit az ott élők természetesnek, mindennapinak találnak, sőt feltárva az esetleges hibákat, hiányokat is. Mgr. Hallai Zoltán *A sziget magyarsága* című monográfiával erre a szinte lehetetlen feladatra vállalkozik.

Az első néhány fejezetben még a történelemtanáré a főszerep, adatokat sorol, rendszerez, magyaráz. Forrásokra támaszkodva, idézve, mégis szinte szűkszavúan mutatja be Muzslya földrajzi adottságait, a térség történetét az őskortól a telepítésig, majd a telepítés utáni évtizedeket. S közben, a jelenhez közeledve, észrevétlenül mesélővé válik: felbukkannak a visszaemlékezések, a személyes élmények, hogy aztán a közelmúlton át már úgy kalauzoljon bennünket, mint büszke házigazda, aki mindent meg akar mutatni az ámuló vendégnek: az intézményeket, a több tíz civil szervezetet, de mindenekeleltt a szorgalmas és öntudatos muzslyaiakat. A több mint húsz településről származó, különböző szokásokkal, nyelvjárással, elvárásokkal rendelkező lakosok egy közösséggé kovácsolódását ismertetve, szinte vezérmotívumként bukkan fel újra és újra a siker élménye: meg tudták, meg tudtuk csinálni. A könyv egyik, számomra legnagyobb erénye, hogy az író ezt a sikerélményt át tudja adni az olvasónak is.

Mert helytörténeti monográfiát írni egyszerre hálás és hálátlan vállalkozás. Hálás, mert a szerző biztos lehet benne, hogy évtizedek múlva is előveszik könyvét az utódok, megkeresik benne a nagymamát, dédapát. Ugyanakkor hálátlan is, hisz néhány szakmabelin kívül kevesen olvassák el az első oldaltól az utolsóig. Egy monográfia, valljuk be, ha csak száraz adatokkal szolgál, meglehetősen unalmas olvasmány lehet. Ezért akár pozitívumként is értékelhető, hogy a szerző kevesebbet foglalkozik a második világháborút megelőző időszakokkal, mint a közelmúlttal. Ez ugyanis az az időszak, amelyben igazán otthonos – mindent s mindenkit ismer, számba vesz, bemutat, úgy, hogy közben maga is jelen van: Muzslyán felnövő, a felnőtté meséit ámulva hallgató gyerekként, labdát kergető sportolóként, az iskola diákjaként, tanáraként, majd igazgatójaként, a település

polgármestereként. Mgr. Hallai Zoltán azonban mindenekelőtt és -felett büszke muzslyai. Büszke arra, hogy a négyszáz-egynéhány szegény földművescsalád utódai a sokszor mostoha körülmények ellenére is dinamikus, fejlődő, virágzó településsé tették Muzslyát, létrehozva és megőrizve sajátos hagyományaikát, nyelvjárásukat, magyarságukat.

Muzslya krónikája nem a szigorú értelemben vett krónika. Nemcsak a múltat, hanem a jelent is elénk tárja. És egy villanásnyira talán a jövőbe vezető utat is.

Sokéves kutatómunka, adatgyűjtés és rendszerezés lehet ebben a munkában, ez nem vitás. De nem ez a legfontosabb. Az üzenet a fontos, amelyet hordoz: tény és való, hogy a települések és lakóik sorsát sokszor a nagypolitika határozza meg, és nem mindig pozitív értelemben, mégis, ha egy közösség összetart, vannak céljai, és küzd azokért, talpon tud maradni, és csodákra képes. S mert a csodákra most is szükség van, ez lehet a jövőbe vezető út is.

Nehéz és talán hálátlan feladatra vállalkozott mgr. Hallai Zoltán e monográfia megírásakor. Hogy ez mennyire sikerült, azt döntse el a kedves olvasó. Egy biztos: érdemes volt.

Papp Patai Erzsébet

BEVEZETŐ

Már régóta várat magára Muzslya monográfiája, amely a teljesség igényével, részletesen és sokrétűen mutatná be a település múltját és jelenét. Muzslya fennállásának centenáriuma (1990-ben) szeretett történelem szakos tanárom, a megboldogult Karl Miklós jóvoltából megjelent egy igen értékes könyv *A dúlőutak szorgos népe* címmel. Ez a kiadvány mind terjedelmében, mind tartalmában rendhagyónak számít, s a rendszerváltás után napvilágot látott településmonográfiák között az elsők közé sorolható. Ennek ellenére az előző rendszer, a kommunista szellem erőinek ténykedése meghagyta nyomait benne. Vannak társadalmi-történelmi korszakok, amelyek hiányoznak a könyvből – vagy a véletlen folytán maradtak ki, vagy mert megjelentetésük sértette volna valakik személyét, múltját, társadalmi-politikai szerepét, ideológiáját. A könyv anyagát több esetben használtam fel történelmi forrásként (a település kialakulását végigkövető *Torontál* hetilapot többször, időrendben idézem), különösen a betelepedés első évtizedeire vonatkozóan.

Nagybecskerek déli peremén százhusz évvel ezelőtt a kietlen pusztából, a „semmiből”, az idetelepültek akarateréből, elszántságából, a megmaradásukért folytatott harcból, néhány év leforgása alatt kinőtt egy falu, Muzslya néven. Az idetelepített magyar telepesek a kilátástalan helyzetben is igyekeztek kiépíteni azt az életteret, amely biztosítani fogja számukra és az elkövetkező nemzedékek számára a megmaradást, a fejlődést, a jövőt. Nagyon rögzös volt a boldoguláshoz vezető út, hisz a megművelésre alkalmas, ám rossz minőségű földek igen távol estek a betelepülő falutól. A város, ahonnan esetleg várható lett volna a segítség a siralmas szociális helyzetben élő telepeseknek, szintén messze volt. Az idetelepítettek nagyobb segítségre, megértésre számítottak a magyar királyi kincstártól, amely a telepítést kezdeményezte, irányította, véghezvitte, ám csalódnuk kellett. Ezeknek az embereknek, akik megélhetést reméltek az ideköltözéstől, az éhínséggel, a rossz természeti körülményekkel, időjárási viszonyokkal, a nincstelenséggel kellett szembenézniük. Ezek a körülmények a családokban és a közösségekben is az egymásrautaltságot serkentették – így teremtődtek meg az új közösség szellemi előfeltételei. Ebből alakult ki aztán az ún. muzslyai szellemiség, amely a különböző helységekből

ideérkezettek kultúrájából, szellemiségéből ötvöződött közösségivé. A település fejlődésének az akkor még oly távol lévő város lesz majd a meghatározója, vezérfonala. Legfőképpen azért, mert a város feldolgozóiparának is szüksége volt az olcsó munkaerőre, amelyben Muzslya bővelkedett.

A kezdeti bizonytalanságot és kilátástalanságot lassú, de folyamatos fejlődés követte, amelynek törésvonalai a világháborúk voltak. Ekkor a haladás rövid időre megtorpant, de megállítani, visszafordítani már nem lehetett.

A sziget magyarsága az elmúlt százhusz év alatt folyamatosan kénytelen volt alkalmazkodni a határ, a hatalom és az izmusok változásához. Összefogva igyekezett védeni önazonosságát, szellemiségét, kultúráját (*ő-zó* nyelvjárását), átadva mindezt utódainak, hogy ők tiszteljék, ápolják, őrizték tovább ezeket az értékeket – a hagyományokat.